

GAZDASÁG & TÁRSADALOM

Journal of Economy & Society

SZÁMVITEL KÜLÖNSZÁM

A TARTALOMBÓL:

Sztanó Imre

A számvitel oktatás fél évszázada

Ambrus Rita Anna

Számvitel és adózás, különös tekintettel a nyilvántartási és adókötelezettségek kapcsolatára

Borbély Katalin

Számvitel és jogalkotás Magyarországon a rendszerváltozás után

Dr. Polyák Imre

Számviteli informatika

Ujvári István Norbert

Számvitel és vállalatvezetés

Vajay Julianna

A számvitel nemzetközi harmonizációja az 1970-es évektől napjainkig

2015

Gazdaság & Társadalom

Journal of Economy & Society

Főszerkesztő / Editor: Prof. Dr. Székely Csaba DSc

Főszerkesztő helyettes / Deputy Editor: Prof. Dr. Kulcsár László CSc

Szerkesztőbizottság / Associate Editors:

Dr. Székely Csaba DSc, Dr. Fábián Attila PhD, Dr. Joób Márk PhD, Dr. Kulcsár László Csc, Dr. Juhász Zita, PhD, Dr. Obádovics Csilla, PhD, Törőné Dr. Dunai Anna PhD.

Szerkesztőségi titkár: Dr. Juhász Zita PhD

Nemzetközi tanácsadó testület / International Advisory Board:

Prof. David L. Brown PhD (Cornell University, USA), Dr. Csaba László DSc (Közép Európai Egyetem, Budapest), Dr. Rechnitzer János DSc (Széchenyi István Egyetem, Győr), Dr. Nigel Swain PhD (School of History, University of Liverpool, UK), Dr. Caleb Southworth PhD (Department of Sociology University of Oregon, USA), Dr. Szirmai Viktória DSc (MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Budapest), Dr. Irena Završ, Ph.D FH Burgerland, University of Applied Sciences.

Közlésre szánt kéziratok / Manuscripts: Kéziratokat kizárólag e-mailen fogadunk, nem őrünk meg, s nem küldünk vissza!

A kéziratok formai és szerkezeti követelményeit illetően **lásd a folyóirat hátsó belső borítóját.** / We accept APA style only.

A kéziratokat és a közléssel kapcsolatos kérdéseket a következő e-mail címre várjuk: / Send manuscripts and letters by e-mail only to: **zjuhasz@ktk.nyme.hu**

A közlésre elfogadott kéziratok összes szerzői és egyéb joga a kiadóra száll.

/ Acceptance of material for publication presumes transfer of all copyrights to the Publisher.

A kéziratokat két független anonim bíráló értékeli. / Articles are refereed by anonym reviewers before publication.

Ismertetésre szánt könyveket az alábbi címre várjuk / Send books for review to:

Prof. Kulcsár László

Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kar
Sopron Erzsébet. u. 9. 9400 Hungary

Web oldal / web page: <http://gt.nyme.hu>

Előfizetés:

Intézményeknek: 2800 Ft./év

Egyéni előfizetés: 1700 Ft./év

Példányonkénti ár: 700 Ft./dupla szám: 1400 Ft.

ISSN 0865 7823

Copyright © 2015 Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó

Gazdaság & Társadalom

Journal of Economy & Society

7. ÉVFOLYAM

2015.

KÜLÖNSZÁM

Tartalom

TANULMÁNYOK

- A számvitel oktatás fél évszázada** 3
Sztanó Imre
- Számvitel és adózás, különös tekintettel a nyilvántartási és adókötelezettségek kapcsolatára** 18
Ambrus Rita Anna
- Számvitel és jogalkotás Magyarországon a rendszerváltozás után** 33
Borbély Katalin
- Számviteli informatika** 46
Dr. Polyák Imre
- Számvitel és könyvvizsgálat** 61
Tóthné Szabó Erzsébet
- Számvitel és vállalatvezetés** 76
Ujvári István Norbert
- A számvitel nemzetközi harmonizációja az 1970-es évektől napjainkig** 88
Vajay Julianna
- A számviteltörténet kutatási sajátosságai** 99
Borbély Katalin
- A templomosok gazdasági tevékenysége** 109
Csányi Anita
- Számvitel az ókori Egyiptomban** 116
Gönczné Endrődy Anikó
- Az iszlám számvitel** 124
Kisiván Nikola
- Kulturális hatások a kínai számvitelben** 131
Lökkös Gergő
- A „lépcsős módszer” alkalmazása a Közel-Keleten** 138
Nagy Barbara

Számvitel az ókori Rómában	146
<i>Németh Natasa</i>	
Az angolszász számvitel fejlődéstörténetének középkori, újkori szakasza	154
<i>Paxián Mónika, Zsiray Klaudia</i>	
A földközi-tengeri városállamok számvitele	163
<i>Tóth Petra</i>	
A kontinentális számvitel jellemzői a 20. században	169
<i>Zax Petra</i>	

A számvitel oktatás fél évszázada

Sztanó Imre
Magyar Könyvvizsgáló Kamara
elnökségi tag
sztanoi@t-online.hu

ABSZTRAKT A cikk áttekinti a hazai számviteli szakma képzésének fél évszázadát. Bemutatja az egyes időszakokban preferált képzési tartalmakat és struktúrákat. Rávilágít, hogy a folyamat hogyan illeszkedik a gazdaság elvárásaihoz és a piacgazdaság változásával milyen előírásoknak kell megfelelni a számviteli szakma leendő és jelenlegi képviselőinek.

KULCSSZAVAK számvitel, szakmai képzés, tananyag

ABSTRACT The article shows the development of Hungarian accounting profession from 1959. It introduces the preferred contents and structures of the professional education and highlights the changing of the process according to the changing of contemporary economy focusing on meeting the professional requirement of accounting.

KEYWORDS accounting, professional education, curriculum

Bevezetés

A piacgazdaság építésével nemcsak több, hanem magasan kvalifikált pénzügyi-számviteli szakemberre van szükség. A kérdés természetesen az, hogy a mai számviteli szakoktatás e kettős követelménynek eleget tud-e tenni. Úgy gondolom, hogy ma már alapvetően nincs mennyiségi hiány e területen. Azt már nem lehet egyértelműen állítani, hogy a pénzügyi-számviteli szakma magas minőségi követelményeinek mindenben megfelel a szakoktatás.

A számviteloktatás áttekintése a rendszerváltozás előtt

A számviteli szakoktatás áttekintése és értékelése szempontjából kiinduló pontnak tekinthető az 1959. év. A számviteli képesítések rendjét 1959. december 1-jétől a pénzügyminiszter 186/1959. (PK 33.) számú utasítása szabályozta. Az utasítás szerint a könyvviteli képesítés fokozatai a következők voltak:

- képesített könyvelő,
- mérlegképes könyvelő,
- okleveles könyvvizsgáló és
- államháztartási könyvelő.

Ebben az időszakban a képesített könyvelői minősítés jellemzően a közgazdasági technikum elvégzésével volt megszerezhető. A pénzügyminiszteri utasítás meghatározta a képzések időtartamát is. Az államháztartási könyvelői oktatás időtartama két félév, a mérlegképes könyvelői és az okleveles könyvvizsgálói oktatás időtartama

négy félév volt. A vizsgákat a Számviteli Képesítő Bizottság előtt kellett letenni. A bizottság működésével kapcsolatos ügyviteli teendőket a Pénzügyminisztérium Könyvviteli Tanulmányi Felügyelősége látta el. A képzés magas színvonalú volt, az egyes képesítések szakmai elismerése, elfogadása ekkor alapozódott meg. Mérlegképes könyvelői előkészítőre csak az volt bocsátható, aki a 24. életévét betöltötte, és aki képesített könyvelői képesítéssel rendelkezett, legalább ötéves számviteli, pénzügyi vagy revizori gyakorlatot igazolt, vagy aki valamely hazai egyetemen, főiskolán szerzett oklevelet és hároméves számviteli, pénzügyi vagy revizori gyakorlatot igazolt. A feltételek egyrészt szakmai előképzettséget, másrészt szakmai gyakorlatot kívántak meg. E kettősség alapot adott az igényes oktatásra, a megfelelő követelményszintre és a gyakorlatorientáltságra is.

Ebben az időszakban a mérlegképes könyvelői képesítés szakosítása:

- általános ipari,
- áruforgalmi,
- általános mezőgazdasági,
- termelőszövetkezeti és
- pénzügyi szak.

A pénzügyminiszteri utasítás külön szabályozta az egyetemek és a főiskolák diplomájával összefüggő kérdéseket, pontosan meghatározta, hogy a mérlegképes könyvelői vizsga letétele nélkül hároméves könyvelői (revizori) gyakorlat után úgynevezett „mérlegképes könyvelői igazolás” adható. Az igazolással a mérlegképes könyvelői képesítéshez kötött munkakör betölthető volt.

Okleveles könyvvizsgálói előkészítőre jelentkezhetett az, aki 30. életévét betöltötte, mérlegképes képesítéssel vagy mérlegképes könyvelői igazolással rendelkezett és a mérlegképes könyvelői képesítéshez előírt gyakorlati időn túlmenően legalább ötévi szakmai gyakorlatot igazolt.

A 186/1959. (PK 33.) számú utasítást módosította a pénzügyminiszter 132/1961. (PK 11.) számú PM utasítása. A módosítások közül figyelmet érdemel az, amely a mérlegképes könyvelői és az okleveles könyvvizsgálói oktatást öt félévre emelte. Ebben az időszakban az okleveles könyvvizsgálói előkészítőre való jelentkezésnél már egyetemi vagy főiskolai végzettséget írtak elő. A pénzügyminiszter 117/1962. (PK 7.) számú utasítása újabb módosítást jelentett. Lényeges változás volt, hogy a mérlegképes könyvelői képesítés esetén legalább ötéves vezetőkönyvelői vagy revizori szakmai gyakorlatot követeltek meg.

Fontos változtatást jelent a szakoktatásban a pénzügyminiszter 14/1977. (VII. 30.) számú rendelete. A számviteli képesítés fokozatai alig változtak a korábbiakhoz viszonyítva. Képesítési fokozatok a következők:

- képesített könyvelői képesítés,
- mérlegképes könyvelői képesítés ipari, mezőgazdasági, kereskedelmi szakon,
- felsőfokú költségvetési képesítés és
- okleveles könyvvizsgálói képesítés.

A rendelet szerint a képesített könyvelői képesítést magában foglalta a közgazdasági szakközépiskolában letett sikeres érettségi, illetve a közgazdasági szakközépiskolai kiegészítő vizsga. A mérlegképes könyvelői szakvizsgára való jelentkezés előfeltételeit kissé módosították. Ezek a következők: képesített könyvelői képesítés és legalább 6 éves gyakorlat számviteli vagy gazdasági (pénzügyi) ellenőrzési munkakörben. A rendelet elismerte a felsőoktatás számvitel oktatását, ugyanis a mérlegképes könyvelői képesítést magában foglalta azoknak az egyetemeknek és főiskoláknak az oklevele, amelyeken a jelölt a szakvizsgák tantárgyaiból szigorlatot vagy államvizsgát tett, és ezeket a tárgyakat legalább olyan részletesen és követelményrendszerrel oktatták, mint a Pénzügyminisztérium Továbbképzési Intézete. Ezen egyetemek/főiskolák listáját közzétették. A 14/1977. (VII. 30.) pénzügyminiszteri rendelet az okleveles könyvvizsgálói szakvizsgára való jelentkezés előfeltételeit is egyértelműen megfogalmazta. Ezek a következők: egyetemi (főiskolai) végzettség, legalább 8 éves gyakorlat számviteli, gazdasági (pénzügyi) ellenőrzési vagy költségvetési munkakörben és mérlegképes könyvelői vagy felsőfokú költségvetési képesítés.

Az újabb szabályozás szerint a mérlegképes könyvelői oktatás időtartama hat fél-év. Az előkészítő oktatás időtartama az okleveles könyvvizsgálói képzésnél 8 félévre nőtt. A képzési idő meghosszabbítása az igényesebb képzést és a Számviteli Képesítő Bizottság által támasztott magas követelmények teljesítésének feltételeit teremtette meg.

A rendszerváltozást követő képzési szabályozás

A képzés rendjét alapvetően megváltoztatta a pénzügyminiszter 10/1993. (IV. 9.) rendelete. Módosult a szakképesítés szerkezete. Az addig elfogadott képesített könyvelő elnevezést például felváltotta a számviteli ügyintéző elnevezés, de emellett új szakképzési szintet is kialakítottak. A számviteli szakképesítés szerkezete a következőképpen módosult:

- számviteli ügyintéző,
- számviteli szakügyintéző,
- mérlegképes könyvelő,
- okleveles könyvvizsgáló.

A mérlegképes szakvizsga tárgyai a következők: jog, pénzügyek, gazdaságtan, számvitel-szervezés és vezetés, számvitel és elemzés, ellenőrzés.

Az okleveles könyvvizsgálói képesítés megkezdésének előfeltételeit a 46/1992. (III. 13.) kormányrendelet tartalmazta. A rendelet szerint okleveles könyvvizsgálói képesítést az a természetes személy kaphat, aki

- egyetemi vagy főiskolai végzettséggel és mérlegképes könyvelői képesítéssel rendelkezik,
- az okleveles könyvvizsgálói képesítés első szakvizsgálója előtt négy év számviteli, pénzügyi, ellenőrzési munkakörben végzett tevékenységet igazol,

- az okleveles könyvvizsgálói képesítés első szakvizsgája előtt bejegyzett könyvvizsgáló irányítása mellett hároméves könyvvizsgálói gyakorlatot igazol és
- a szakvizsgákat eredményesen letette.

Ezek a vizsgatárgyak a következők voltak: jog, nemzetgazdasági és vállalkezési pénzügyek, vezetési módszertan, számviteli rendszerek szervezése, számvitel és elemzés, könyvvizsgálat és ellenőrzés.

A számviteli képesítések elismertségében ebben az időszakban megtorpanás volt. A rendelet sajnálatos módon nem rögzítette a képzési időt, és gyakran üzleti megfontolások miatt az oktatásszervezők minimális óraszámiban határozták meg a felkészítési időt. Úgy tűnik, ez együtt járt a követelmények lazulásával is.

A szakoktatás szabályozása szempontjából lényeges kiemelni az 1993. évi LXXVI. törvényt a szakképzésről, amely 1993. szeptember 1-jén lépett hatályba. A törvényhez kapcsolódik a 10/1993. (XII. 30.) MüM-rendelet a szakmai vizsgáztatás szabályairól és eljárási rendjéről. A rendeletben foglaltakat kell alkalmazni az iskolarendszeren kívüli szakképzés keretében megszervezett szakmai vizsgára, ha az Országos Képzési Jegyzékben (OKJ) meghatározott szakképzés megszerzésére irányul. A hivatkozott MüM-rendelethez kapcsolódóan a pénzügyminiszter kiadta rendeletét a pénzügyminiszter ágazatába tartozó szakképzések szakmai követelményeiről Ezek: a 2/1995. (II. 22.) és a 11/1995. (V. 27.) rendelet. A hivatkozott rendeletek szerint a számviteli szakképzések a következők:

- számviteli ügyintéző,
- számviteli szakügyintéző,
- mérlegképes könyvelő államháztartási, pénzügyintézet, vállalkezési szakon és
- okleveles könyvvizsgáló.

A szabályozás „végtermék-szabályozásnak” minősíthető, alapvetően a vizsgakövetelményeket fogalmazza meg ugyanis a rendelet. A 10/1993. (XII. 30.) MüM-rendelet szerint a szakmai vizsga részei: írásbeli, gyakorlati és szóbeli vizsga. A mérlegképes könyvelői képesítés megszerzéséhez előírt vizsgatárgyak a következők.

- Írásbeli vizsga: vállalkezés gazdaságtani ismeretek alkalmazása, pénzügyi ismeretek alkalmazása, számvitel-szervezés és vezetés a vállalkezésoknál.
- Gyakorlati vizsga: számvitel és elemzés, ellenőrzés.
- Szóbeli vizsga (komplex): jogi ismeretek, alkalmazás, számvitel és elemzés, ellenőrzés.

Sajnálatos módon a szakmai végzettség megszerzését semmiféle előképzettséghez, illetve szakmai gyakorlathoz nem kötötték. A korábbi évekkel összehasonlítva, ez egyértelműen visszalépésnek tekinthető.

Az okleveles könyvvizsgálói képesítés megszerzéséhez előírt vizsgatárgyak a következők.

- Írásbeli vizsga: nemzetgazdasági és vállalkezési pénzügyek, vezetés-módszertani ismeretek alkalmazása, számviteli rendszerek szervezése.
- Gyakorlati vizsga: számvitel és elemzés, könyvvizsgálat és ellenőrzés.

- Komplex szóbeli vizsga: jogi ismeretek alkalmazása, számviteli és elemzési ismeretek alkalmazása, könyvvizsgálat és ellenőrzés.

Az okleveles könyvvizsgáló képesítés megszerzésének feltétele kizárólag az egyetemi, illetve főiskolai végzettség. Minden egyéb – korábban már jól bevált – feltétel törlésre került. Leginkább a szakmai előképzettség hiánya jelentett problémát a képzés során.

Az okleveles könyvvizsgálói képzésben lényeges változást hozott a Magyar Könyvvizsgálói Kamaráról és a könyvvizsgálói tevékenységről szóló 1997. évi LV. törvény hatályba lépése. A képesítés megszerzése a törvényi szabályozással kikerült az OKJ hatálya alól. Az okleveles könyvvizsgálói képesítés megszerzésének alapfeltétele, hogy a könyvvizsgálójelölt

- olyan egyetemen vagy főiskolán szerzett végzettséggel rendelkezék, ahol pénzügyi vagy számviteli elemzés vagy ellenőrzési ismeretekből vizsgát tett,
- legalább hároméves számviteli, pénzügyi, ellenőrzési gyakorlatot igazoljon,
- büntetlen előéletű legyen,
- a mérlegképes könyvelői képesítést már megszerezte.

Az újabb szabályozás szerint a 2007. évi LXXV. törvény részletesen foglalkozik a könyvvizsgáló képzéssel. A szabályok szerint az okleveles képzési programba fel kell venni azt, aki megfelel a következő feltételeknek:

- A felsőoktatásról szóló törvény szerint a Magyar Köztársaságban államilag elismert felsőfokú intézményben szerzett, szakirányú oklevéllel rendelkezik.
- A mérlegképes könyvelői vagy azzal egyenértékű szakképesítéssel rendelkezik és szakképesítését oklevéllel, bizonyítvánnyal igazolja.
- Számviteli, pénzügyi, ellenőrzési szakterületen az egyetemi/főiskolai végzettség megszerzését követően, de a felvételi kérelmének benyújtását megelőző három éven belül teljesített, legalább egy éves, igazolt szakmai gyakorlattal rendelkezik.
- Büntetlen előéletű.
- Az előírt igazgatási szolgáltatási díjat megfizette.

Az okleveles könyvvizsgáló képzés képzési ideje legfeljebb 4 tanév lehet. A képzés főbb tanulmányi területei (moduljai) a következők: jogi ismeretek, adózási ismeretek, közgazdaságtan és pénzügyek, szervezeti és vezetési ismeretek, számvitel és elemzés, számvitelszervezés, könyvvizsgálat és ellenőrzés. Az új szabályozás bevezette a szakmai kompetenciavizsgát is. Szakmai kompetenciavizsgát tehet az a könyvvizsgáló jelölt, aki igazolja, hogy az előírt – három év – gyakorlati időt letöltötte.

Az okleveles könyvvizsgálói képzés képzési ideje – egy újabb módosítás alapján – legfeljebb 5 naptári év, az összes vizsga teljesítését is beleértve, mely időtartam külön engedély alapján egy alkalommal – 1 év időtartammal – meghosszabbítható.

A pénzügyminiszter 20/1998. (VII.22.) rendelete alapján indult be az akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzés. A hivatkozott rendelet alapján a képzés

- banki szakügyintéző
  - pénzügyi szakügyintéző és
  - számviteli szakügyintéző
- szakokon indult el.

Az 1/2006. (II. 27) OM-rendelet szerinti új, moduláris szerkezetű OKJ 2006. április 1-jén lépett hatályba. Ez alapján a pénzügyi és számviteli szakképesítések rendje is megváltozott. A számviteli szakképesítések új szintjeit a következő táblázat szemlélteti:

1. táblázat: A számviteli szakképesítések új szintjei

Szakképzés megnevezése	Elágazás	Ráépülés
Pénzügyi-számviteli ügyintéző		
Üzleti szakügyintéző	Számviteli szakügyintéző	
Mérlegképes könyvelő		Államháztartási mérlegképes könyvelő Egyéb szervezeti mérlegképes könyvelő Pénzügyi szervezeti mérlegképes könyvelő

Forrás: saját szerkesztés

A szabályozásnak megfelelően változnak a mérlegképes könyvelő szakképesítés szakmai követelménymoduljai is. A modulok a következők: jogi ismeretek, gazdasági és vezetési ismeretek, pénzügyi ismeretek, adózási ismeretek, számvitel-elemzési ismeretek, számvitel-szervezési ismeretek, ellenőrzési ismeretek. A ráépüléseknél minden esetben még két követelménymodul ismeretanyagából kell vizsgát tenni. A vizsgára bocsátás feltétele: a jelölt a szakmai követelménymodulokhoz rendelt valamennyi modulzáró vizsgát eredményesen teljesítse.

Az üzleti szakügyintéző képzésnél összesen hat elágazás szerepel, s meghatározták a szakmai követelménymodulokat. A felsőoktatási intézmények a hatályos pénzügyminiszteri rendelet alapján dolgozzák ki tanterveiket, tantárgyi programjaikat. A képzés kreditrendszerben történik. A négy félév alatt a hallgatóknak összesen 120 kreditet kell teljesíteniük. A felsőfokú szakképzésben végzettek OKJ-szakképesítést szereznek, így a munkaerőpiacon el tudnak helyezkedni. Lehetőség van arra is, hogy tanulmányaikat valamely felsőoktatási intézményben folytassák és az alapképzésben elérendő 180 kreditben a felsőfokú szakképzésben elért 120 kreditből 30-60 kredit beszámításra kerül.

Az új modulrendszerű, kompetenciaalapú szakképzés bevezetésére – a képzésben érdekelték megfelelő felkészülése miatt – csak 2009. január 1-jén került sor.

A számviteli képzés szempontjából alapszintnek tekinthető a képesített könyvelő, illetve később a számviteli ügyintéző, újabban pénzügyi-számviteli ügyintéző képesítés. Sajnálatos módon a reformok hatására a könyvvitel oktatása – a pénzügy tárgy mellett – a középiskolákban megszűnt.

A pénzügyminiszter 23/2008. (VIII. 08.) rendelete a pénzügyminiszter hatáskörébe tartozó szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeiről 2009. január 1-jén lépett hatályba. E rendelet hatályba lépésével egyidejűleg hatályát veszítette a pénzügyminiszter ágazatába tartozó szakképesítések szakmai követelményeiről szóló 2/1995. (II.

22.) PM rendelet, valamint az annak módosításáról szóló 2/2005. (I. 7.) PM rendelet és a 20/2005. (VI. 20.) PM rendelet. E rendelet hatályba lépésével egyidejűleg hatályát veszítette a pénzügyminiszter ágazatába tartozó akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzések szakmai követelményeiről szóló 20/1998. (VII. 22.) PM rendelet.

2009. január 1-jétől az üzleti szakügyintéző képzés elágazásai a következők:

- Banki szakügyintéző
- Értékpapírpiaci szakügyintéző
- Gazdálkodási menedzserasszisztens
- Pénzügyi szakügyintéző
- Projektmenedzser-asszisztens
- Számviteli szakügyintéző

A felsőfokú szakképzés keretében – iskolarendszerben – a számviteli szakügyintéző megnevezésű elágazás szakmai követelménymoduljai a következők voltak:

- Vállalatgazdálkodási feladatok
- Pénzügyekkel kapcsolatos feladatok
- Számviteli-statisztikai feladatok
- Számítástechnikai-informatikai feladatok
- Az üzletvitellel kapcsolatos személyes és szervezeti kommunikációs feladatok magyar és idegen nyelven
- Pénzügyi-vezetői számvitel II.
- Üzletfinanszírozási és adózási feladatok
- Bankügyletek
- Pénzügyi piacok

A képzés alapvetően gyakorlati jellegű volt, melyet kiegészített legalább 30 nap időtartamú összefüggő szakmai gyakorlat is.

A mérlegképes könyvelő képzés lényegében a vállalkozási szféra követelményeit elégítette ki. Emiatt a speciális igényeket a képzés ráépülései biztosították. Ezek a következők voltak:

- államháztartási mérlegképes könyvelő
- egyéb szervezeti mérlegképes könyvelő
- pénzügyi szervezeti mérlegképes könyvelő.

A „vállalkozási” mérlegképes könyvelő szakképzéshez rendelt modulzáró vizsgák a következők:

- Jogi ismeretek alkalmazása
- Gazdasági és vezetési ismeretek alkalmazása
- Pénzügyi ismeretek alkalmazása
- Adózási ismeretek alkalmazása
- Számviteli-elemzési ismeretek alkalmazása
- Számviteli szervezési ismeretek alkalmazása
- Ellenőrzési ismeretek alkalmazása.

Az elágazásoknál – képesítésenként figyelembe véve a sajátosságokat – két-két modulzáró vizsgát kellett letenni a következő ismeretekből:

- Gazdasági és pénzügyi ismeretek alkalmazása
- Számviteli, elemzési, ellenőrzési ismeretek alkalmazása

Gyakorlatilag ez azt jelentette, hogy államháztartási mérlegképes könyvelő csak az lehetett, aki először megszerezte a vállalászási mérlegképes végzettséget, majd az említett két modulból is sikeres vizsgát tett. Úgy tűnt, hogy itt a követelmények kissé túlzottak voltak és emiatt később korrekcióra került sor.

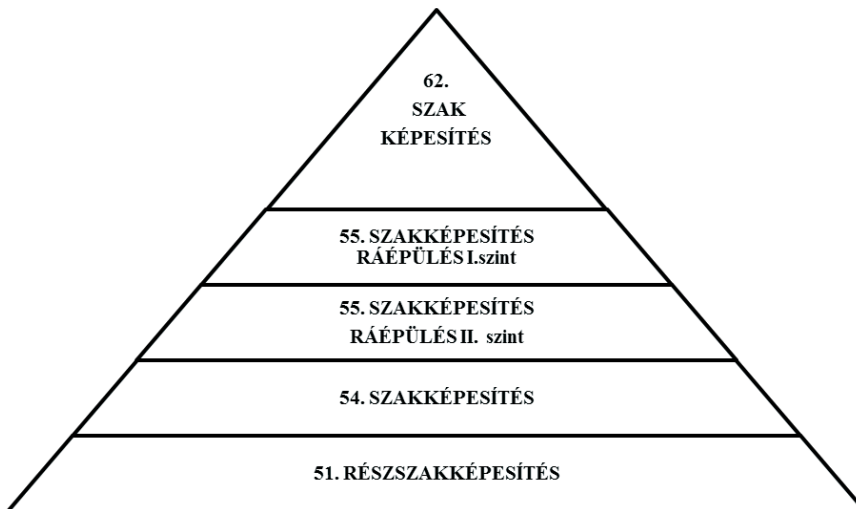
A pénzügyi-számviteli ügyintéző képzésnél a szakmai vizsgára bocsátás feltételei

- iskolai rendszerű szakképzésben: az utolsó szakképző évfolyam eredményes elvégzése.
- iskolarendszeren kívüli szakképzésben: a szakmai követelménymodulokhoz rendelt valamennyi modulzáró vizsga eredményes teljesítése.

Újabb szabályozást jelentett a 27/2012. (VIII. 27.) NGM rendelet a nemzetgazdasági miniszter hatáskörébe tartozó szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeiről. A rendelet melléklete tartalmazza a nemzetgazdasági miniszter hatáskörébe tartozó egyes szakképesítések felsorolását, valamint azok szakmai és vizsgakövetelményeit. Ez a rendelet 2012. szeptember 1-jén lépett hatályba.

A szakképesítések egymásra épülését a következő ábra szemlélteti:

1. ábra: A szakképesítések egymásra épülése

Megjegyzés:

- 51 = felső középfokú részszak-képesítés
- 54 = emelt szintű szakképesítés
- 55 = emelt szintű szakképesítés-ráépülés
- 62 = felsőfokú végzettséghez kötött szakképesítés

A képzés moduláris szerkezetű. A moduláris szerkezet azt jelenti, hogy a rokon-szaktmák közös tudásanyagát ugyanaz a követelménymodul tartalmazza. Ennek jelen-tősége abban testesül meg, hogy a tanulóknak nem kell a már előzetesen elsajátított tananyagot újra tanulni, ha egy másik, hasonló tananyaggal rendelkező szakképesítést kezdenek el, valamint könnyebb lesz az átjárhatóság az egyes szakképesítések között. Így gyorsabb, hatékonyabb és olcsóbb lehet a képzés. A moduláris felépítésnek megfelelően újfajta szakképesítés-típusok jelentek meg. Az alap-szakképesítéseknek vannak elágazásai, amelyekhez ugyanazok az alapismeretek szükségesek, de ezek elsajátítása után specializálódni lehet. Sok alap-szakképesítés birtokában további, ráépülő szak-képesítés szerezhető. Aki az alap-szakképesítéshez szükséges ismereteknek csak egy részét képes elsajátítani, rész-szakképesítést szerezhet.

A modulrendszer lehetővé teszi, hogy hierarchiába soroljuk az OKJ képzéseket:

- *Alap-szakképesítés:* A szakmai és vizsgakövetelmény több más szakképesítéssel közös modult/modulokat tartalmaz. Jellemzően hosszabb képzési idejű, amely munkakör(ök) ellátására képesít.
- *Rész-szakképesítés:* Egy szakképesítésnek részben vagy egészben a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott moduljaiból épül fel, legalább egy munkakör ellátására képesít.
- *Szakképesítés-elágazás:* A szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott modulokból épül fel, amely kötelezően választandó – az elágazásra jellemző – modullal/modulokkal együtt munkakör ellátására képesít.
- *Szakképesítés-ráépülés:* A szakmai és vizsgakövetelmény szerinti szakképe-sítésre/szakképesítés-elágazásra épül, a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott modulokból épül fel, újabb munkakör(ök) ellátására képesít.

A rész-szakképesítések segítségével lehetővé válik, hogy az se maradjon szakma nélkül, aki az elkezdett képzést valamilyen ok miatt nem tudja befejezni, illetve a vizsgán nem tud minden feladatot az elvárt szinten teljesíteni. Az így megszerzett rész-szakképesítések – amellet, hogy akár az elhelyezkedést is lehetővé teszik – azt is biztosítják, hogy később a már megszerzett ismeretek beszámításával folytathassák tanulmányaikat. Ezek a képesítések iskolarendszeren kívül szerezhetőek meg, de a megszerzésük érettségéhez kötött.

A rész-szakképesítések felett helyezkednek el a szakképesítések. Ezen szakképesí-tések megszerzése is érettséghez kötött, és jellemzően iskolai rendszerű képzés kere-tében történik a képzés, de természetesen iskolarendszeren kívül is megszerezhetőek ezek a szakképesítések.

A szakképesítés szintje a szakképesítések azonosító számának első két számjegyét képezi. A Nemzetgazdasági Minisztérium Számviteli és Felügyeleti Főosztályának hatáskörébe tartozó szakképesítés:

- az adópolitikáért, az államháztartásért, a pénz, tőke- és biztosítási piac szabá-lyozásáért, valamint
- a számviteli szabályozásért felelős miniszter felelősségi körébe tartozó szakképesítések.

Ezen szakképesítések besorolása a szakképesítés szintje és tanulmányi területe szerint a következő:

2. táblázat: A szakképesítések besorolása a szakképesítés szintje és tanulmányi területe szerint

Szakképzési szintek	344. Könyvelés és adózás tanulmányi terület	343. Pénzügy, bank és biztosítás tanulmányi terület	345. Menedzsment és igazgatás tanulmányi terület
62. Szakképesítés	Okleveles adóellenőrzési szakértő Okleveles forgalmi adó szakértő Okleveles jövedelemadó szakértő Okleveles nemzetközi-adó szakértő		
55. Szakképesítés-ráépülés II. szint	Adótanácsadó Ellenőrzési szakelőadó IFRS mérlegképes könyvelő Pénzügyi szervezeti mérlegképes könyvelő		
55. Szakképesítés-ráépülés I. szint	Államháztartási mérlegképes könyvelő Egyéb szervezeti mérlegképes könyvelő Vállalkozási mérlegképes könyvelő	Biztosítási tanácsadó Szakképesített bankreferens	
54. Szakképesítés	Pénzügyi-számviteli ügyintéző Vállalkozás és bérügyintéző Államháztartási ügyintéző Vám, jövedéki és termékügyintéző	Pénzügyi termékértékesítő	Nonprofit menedzser
51. Rész-szakképesítés	Pénzügyi ügyintéző Számviteli ügyintéző Pénzügyi projektmenedzser asszisztens Bérügyintéző Társadalombiztosítási ügyintéző Adóügyintéző Költségvetési gazdálkodási ügyintéző Vámügyintéző Jövedéki ügyintéző Termékdíj ügyintéző	Banki, befektetési termékértékesítő Biztosításközvetítő Pénztárkezelő és valutapénztáros	

Forrás: saját szerkesztés

A táblázatban szereplő 54 szinten lévők az iskolarendszerben megszerezhető képesítések:

- nonprofit menedzser
- pénzügyi termékértékesítő
- pénzügyi-számviteli ügyintéző
- vállalkozási és bérügyintéző
- vám-, jövedék- és termékdíj ügyintéző.

A képzési idő két év.

A felsőoktatásban mindig is jelentős szerepe volt a számvitel oktatásának. Már a 186/1959. (PK 33.) számú PM-utasítás is szabályozta a diplomák „elismerését.” A mérlegképes könyvviteli igazolás fontos volt, nem az egyetemi, a főiskolai oklevél egyenértékűségéről volt ugyanis szó, hanem annak szakmai tartalmáról. Sajnálatos módon a 10/1995. (V. 27.) PM-rendelet felfüggesztette a mérlegképes igazolás kiadását, az 1997. évi LV. törvény alapján nem jelentkezhetnek okleveles könyvvizsgálói képzésre, illetve szakvizsgára az egyébként szakegyetemi, szakfőiskolai képzésben diplomát szerzett szakemberek.

A könyvviteli szolgáltatást végzők nyilvántartásba vételéről szóló 93/2002. (V. 5.) kormányrendeletben kellett összefoglalni, hogy ki is tekinthető mérlegképes könyvelőnek. A rendelet 2. melléklete felsorolja azokat a szakirányú felsőoktatási intézményeket, illetve azok jogutódját, ahol 2001. december 31-ét megelőzően oklevelet szereztek és rendelkeznek legalább hároméves számviteli, pénzügyi, ellenőrzési gyakorlattal, oklevelük egyben tanúsítja a mérlegképes könyvelői képesítés megszerzését is. Szabályozták azt is, mely felsőoktatási intézmény, mely szakán végzetek kötelesek a mérlegképes képesítés megszerzéséhez számvitel-elemzés tárgyából vizsgázni, illetve mely egyetemek/főiskolák oklevele jogosítja fel a jelöltet, hogy tanfolyam nélkül mind a hat tárgyból vizsgázzon.

Az elmúlt évtizedekben jelentős átalakulás jellemezte a magyar felsőoktatást. Megtörtént az egyetemek és főiskolák „összevonása”, látszólag kevesebb lett az intézmények száma és így koncentráltabb lett (lehetett volna) az irányítás. Az integráció mellett új intézmények jöttek létre, vagyis az összevonások ellenére az intézmények száma inkább növekedett, jelentősen nőtt a képzőhelyek száma is. Ez utóbbi különösen vonatkozik a közgazdászképzésre. A pénzügy és számvitel szakon közel 20 egyetemen/főiskolán folyik alap- vagy mesterképzés.

Az integrációval párhuzamosan megkezdődött a felsőoktatás „bolognai” átalakítása is. A magyar felsőoktatás duális szerkezetű volt, egymástól függetlenül működtek a 3-4 éves gyakorlatorientált főiskolák és a 4-6 éves, elméletorientált egyetemek. A többciklusú képzés három (egyesek szerint négy) szintből áll. A 0. szintnek tekinthető a felsőfokú szakképzés, amely csak később lett része a felsőoktatásnak. Az első képzési szint az alapképzés. Az alapképzés utáni első ciklus a munkaerőpiacon hasznosítható szakmai ismereteket ad a végzés utáni elhelyezkedéssel, de egyúttal megfelelő elméleti alapot is nyújt a tanulmányok mesterképzésben történő azonnali vagy későbbi megkezdéséhez. A második szinten mesterfokozat szerezhető. A

mesterképzésnek is két kimenete van, így a munkaerőpiac, illetve a 3. szintet jelentő doktori képzésre történő felkészítés. A bolognai folyamat példátlan mértékű változásokat hozott a felsőoktatásban, és ez alapvetően meghatározta a felsőoktatás történetét is. A kreditrendszer bevezetése segítette ugyan a hallgatói mobilitást, de ugyanakkor teljesen új oktatásszervezési kérdéseket vetett fel.

A számviteli szakképzés szempontjából ez azt jelenti, hogy felsőfokú szakképzés (számviteli szakügyintéző), alapképzés (pénzügy és számvitel szakon), illetve mesterképzés (számvitel szakon) keretében szerezhető szakmai végzettség. (Megjegyzendő, hogy a felsőfokú szakképzésre sok esetben a felsőoktatási intézmény és valamely középiskola között kötött együttműködési szerződés alapján került sor az egyetem, illetve a főiskola szakmai felügyelete alapján!)

A gazdaságtudományok képzési területen két képzési ágban (közgazdasági és üzleti) összesen 10 alapszakon folyik jelenleg a képzés.

3. táblázat: A gazdaságtudományok képzési területei

Közgazdasági képzési ág alapszakai	Üzleti képzési ág alapszakai
Alkalmazott közgazdaságtan	Emberi erőforrások
Gazdaság- és pénzügy-matematikai elemzés	Gazdálkodás és menedzsment
Közszolgálati	Kereskedelem és marketing
	Nemzetközi gazdálkodás
	Pénzügy-számvitel
	Turizmus-vendéglátás
	Üzleti szakoktató

Forrás: saját szerkesztés

Az egyes alapszakok képesítési követelményeit az oktatási miniszter tette közzé a 15/2006. (IV.3.) OM rendeletben. A viszonylag „laza” megfogalmazások nagy kétséget hagynak abban a tekintetben, hogy mennyire azonos a képzés tartalmi szempontból. Kérdés, hogy a képzési célokból mennyiben határozható meg a képzés tartalma. Természetesen ebben a közelítésben alapvetően a számvitel oktatásával szembeni követelményekre gondolok. Úgy vélem, hogy a célokból ez nehezen definiálható. A képesítési követelmények a közgazdasági, módszertani (illetve üzleti) alapozó ismeretek között valamennyi érintett alapszakon megemlítik a számvitelt, vagyis mint szükséges ismeretet. A legrészletesebben a pénzügy és számvitel alapszakon került megfogalmazásra a szakmai törzsanyag keretében a számvitel. Így kiemelésre került: a pénzügyi számvitel, a vezetői számvitel alapjai, az elemzés-ellenőrzés módszertana, a sajátos számviteli esetek elszámolására vonatkozó ismeretek. A képesítési követelmények alapján az intézmények – nagyon eltérő módon – dolgozták ki mintatanterveiket, és abban szerepeltetik azon tárgyakat, amelyek megfelelnek az előírásoknak.

A pénzügy és számvitel szakon a számvitel alapjai mellett pénzügyi számvitel, vezetői számvitel, éves beszámoló összeállítása és elemzése tárgyak szerepelnek, illetve a számvitel szakirányon ez még kiegészül a számvitel speciális kérdései, a különleges céghelyzetek számvitele, a pénzintézeti és költségvetési számvitel sajátosságai, a konszolidált beszámoló alapjai című tárgyakkal.

A mesterképzésben mesterfokozat és szakképzettség szerezhető. Mesterképzésre az vehető fel, aki alapképzésben fokozatot és szakképzettséget tanúsító oklevelet szerzett. (Esetleg korábban főiskolai vagy egyetemi oklevelet!) A pénzügy és számvitel alapszakhoz kapcsolódnak mesterszakok. A számvitel mesterszakon a képzés célja olyan szakemberek képzése, akik a nemzetközi összehasonlításban versenyképes, korszerű elméleti és gyakorlati ismeretanyag elsajátítását követően képesek a gazdálkodó egységek számviteli folyamatainak irányítására, ellenőrzésére és elemzésére. Elméleti és gyakorlati, üzleti és módszertani ismereteik, a tudatosan fejlesztett vezetői készségek és képességek birtokában alkalmasak a hazai és a nemzetközi gazdasági élet különböző területein közép- és felsővezetői feladatok ellátására, a számvitel nemzetközi és hazai szakirodalmának feldolgozására, annak gazdagítására, valamint a doktori képzésben történő részvételre. A képzési célok megvalósítása érdekében a következő számviteli tárgyak oktatására kerül sor a számvitel mesterszakon: haladó vezetői számvitel, pénzügyi kimutatások elemzése, IFRS-ek, konszolidált beszámoló összeállítása és elemzése, pénzügyi instrumentumok számvitele. A vezetői számvitel szakirányon a további tárgyak: stratégiai vezetői számvitel, alkalmazott vállalatértékelés, költség- és teljesítmény elszámolása, számvitelemélet és - kutatás, a számvitel számítógépes támogatása, pénzügyi kontrolling, számviteli esettanulmányok. Az ellenőrzési szakirány további tárgyai: a könyvvizsgálat rendszere, kontroll és ellenőrzés, hitelintézeti ellenőrzés, a számvitel szabályozása, a könyvvizsgálat számítógépes támogatása, vállalatirányítás és számviteli kontrollok, ellenőrzési esettanulmányok.

A Kormány a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény alapján átalakította a felsőfokú szakképzést. A 230/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet szerint a felsőoktatás részévé vált a felsőoktatási szakképzés. A nemzeti felsőoktatásról szóló törvény szerint a felsőoktatási szakképzés a felsőoktatási intézmények alaptervékenységének körébe tartozik. A felsőoktatási szakképzésben a képzési idő legfeljebb öt félév, és legalább egy félév összefüggő szakmai gyakorlatot kell szervezni, külső gyakorlóléhtelyen, legalább 560 munkaórában. Ez a gyakorlatorientált képzés teszi lehetővé, hogy a célul tűzött felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya megfeleljen a követelményeknek.

A felsőoktatási szakképzés célja tehát olyan gazdasági szakemberek képzése, akik elméleti és gyakorlati tudásuk birtokában képesek a gazdasági élet legszélesebb területén: a vállalati, a pénzügyi szolgáltató, az államháztartási és a civil (nonprofit) szektorban működő szervezetekben a feladatok ellátására; a munkaerő-piaci igényekhez rugalmasan alkalmazkodni tudó, pénzügyi-számviteli gyakorlati ismeretekkel, jártasságokkal és készségekkel rendelkeznek, amely megalapozza az élethosszig tartó tanulást is. A felsőoktatási szakképzés szakjain a képzés 2013. év szeptemberében indult el.

A szakképzés és a felsőoktatás kapcsolatának elemzése során figyelmet érdemel az is, hogy 2014. év őszétől azok a végzett hallgatók is megkezdhetik szakképzésüket, akik még nem kapták meg diplomájukat (elsősorban a nyelvvizsga hiánya miatt), de sikeres záróvizsgát tettek. A 27/2012.(VIII.27.) NGM rendelet alapján a képzésnél bemeneti feltétel az államháztartási, az egyéb szervezeti és vállalkozási mérlegképes könyvelő képesítés megszerzésénél

- szakirányú felsőfokú végzettség vagy záróvizsga vagy
- felsőfokú végzettség vagy záróvizsga és két év pénzügyi, számviteli területen szerzett gyakorlat.

A modulzáró vizsgatevékenységek alóli felmentés feltételeit a nemzetgazdasági miniszter rendelete tartalmazza. A felsőoktatási alap- és mesterképzésről, valamint a szakindítás eljárási rendjéről szóló 289/2005. (XII. 22.) Korm. rendelet szerinti gazdaságtudományok képzési terület üzleti képzési ágon pénzügy és számvitel szakon, valamint számvitel mesterszakon, továbbá gazdasági szakképzés közgazdász tanár szakképzettség pénzügy és számvitel szakirányon felsőoktatási intézményben az oklevél kibocsátásának feltételeként letett záróvizsgával rendelkező felmentést kap a komplex szakmai vizsga összes vizsgatevékenysége alól.

Összegzés

Összességében az állapítható meg, hogy az iskolarendszerű képzés keretében a középiskolák ma már nem bázisai a számvitel oktatásának. Az egyetemeken és főiskolákon az alapképzés és a mesterképzés keretében igen jelentős mértékű a számvitel oktatása, de ez a megállapítás kizárólag a pénzügy és számvitel alapszakra és a számvitel mesterszakra vonatkozik. A szakember-utánpótlásnak ezek a forrásai. Hiánypótló és a munkaerőpiac által még mindig kevésbé elismert a számviteli szakügyintéző képzés, amely lényegében „felsőfokú” képzésnek tekinthető. Úgy gondolom, hogy erre a képzésre nagyobb figyelmet kellene fordítani, a munkahelyek jelentős részénél ugyanis ez a képzettség elegendő a különböző részfeladatok ellátásához. Az iskolarendszeren kívüli szakképzés jelentős múltra tekint vissza. Ezen belül legjelentősebb a mérlegképes könyvelő képzés. Jelentősége megnőtt azóta, hogy szabályozásra került a könyvviteli szolgáltatást végzők nyilvántartásba vétele. A szakma „csúcsát” jelenti az okleveles könyvvizsgáló képzés. Úgy tűnik, e területen az elmúlt években túlképzés valósult meg, ma pedig viszonylag kevesen vesznek részt a képzésben. Ennek nyilvánvalóan oka a feltételek megváltozása is.

Irodalomjegyzék

- Böcskei E. – Kincses-Aigner M. (2014). A pénzügyi ágazati szakképesítések egymásra épülése *Számvitel-Adó-Könyvvizsgálat*, (55) 9. p. 407-409.
- Eurydice (2000). *Two decades of reform in higher education in Europe: 1980 onwards*, European Commission, Bruxelles

- Goedegebuure, L. – Kaiser, F. – Maassen, P. – Meek, L. – Van Vought, F. A. – De Weert, E. (1994). *International Perspectives on Trends and Issues in Higher Education Policy*, Oxford, International Association of Universities and Pergamon Press, 315-348 p.
- Kováts G. (2006). A felsőoktatási finanszírozás modelljei, *Közgazdasági szemle*, LIII. évf. 919-938 p.
- Semjén A. (2002). Normatív finanszírozás: merre van előre? I. *Magyar Felsőoktatás* 7. sz. 7. 53-55 p.
- Semjén A. (2002). Normatív finanszírozás: merre van előre? II. *Magyar Felsőoktatás* 7. sz. 7. 53-55 p.
- Sztanó I. (1997). A számviteli szakoktatásról *Számvitel-Adó-Könyvvizsgálat* (39) 10. p. 451-456.
- Sztanó I. (2008). A számvitel oktatása 50 év távlatában *Számvitel-Adó-Könyvvizsgálat* (50) jubileumi melléklet p. 8-12.

Törvények, rendeletek

- 186/1959. (PK 33.) számú utasítás a könyvviteli képzésről
- 132/1961. (PK 11.) számú PM utasítás a számviteli képzések rendjéről
- 117/1962. (PK 7.) számú utasítása a számviteli képzések rendjéről
- 14/1977. (VII. 30.) számú PM rendelet a számviteli képzés rendjéről szóló
- 46/1992. (III. 13.) kormányrendelet a könyvvizsgálat rendjéről
- 10/1993. (IV. 9.) PM rendelet az adószakértői működés engedélyezésének szabályozásáról
- 20/1998.(VII.22.) PM rendelet a pénzügyminiszter ágazatába tartozó akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzések szakmai követelményeiről
- 2/2005. (I. 7.) PM rendelet a pénzügyminiszter ágazatába tartozó szakképzések szakmai követelményeiről
- 20/2005. (VI. 20.) PM rendelet a pénzügyminiszter ágazatába tartozó szakképzések szakmai követelményeiről szóló 2/1995. (II. 22.) PM rendelet módosításáról
- 289/2005. (XII. 22.) Korm. rendelet a felsőoktatási alap- és mesterképzésről, valamint a szakindítás eljárási rendjéről
- 1/2006. (II. 17.) OM rendelet az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzékbe történő felvétel és törlés eljárási rendjéről
- 230/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet a felsőoktatási szakképzésről és a felsőoktatási képzéshez kapcsolódó szakmai gyakorlat egyes kérdéseiről